



**Interreg**  
Italy - Croatia  
**ATRIUM PLUS**  
European Regional Development Fund



EUROPEAN UNION

# ATRIUM PLUS



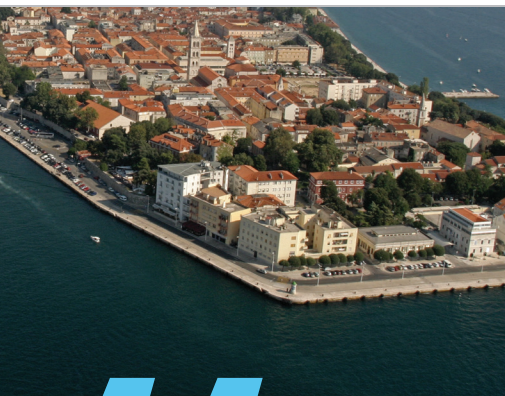
Arhitektura totalitarnih režima  
XX stoljeća u gospodarenju  
urbanim razvojem Plus

SCUOLA ELEMENTARE  
ALDA COSTA

# Sadržaj

**ATRIUM PLUS namjerava kapitalizirati niz korisnih alata koji su proizašli iz projekta ATRIUM Arhitektura totalitarnih režima XX stoljeća u gospodarenju urbanim razvojem.**

Atrium Plus	5
Atrium Europska kulturna ruta Vijeća Europe	6
ATRIUM PLUS metodologija	8
ATRIUM PLUS arhitektonsko istraživanje	9
Trening za multi-skalarni pristup	10
Aktivnosti učenika	12
Testiranje studijskih posjeta Atrium Plus	14
Atrium Plus brend	16



Zadar



Ferrara



# Uključuje 5 projektnih partnera



Forlì



Bari



Labin

ATRIUM PLUS namjerava kapitalizirati niz korisnih alata koji su proizašli iz projekta ATRIUM Arhitektura totalitarnih režima XX stoljeća u gospodarenju urbanim razvojem, 2011. – 2013., financiranog iz programa South East Europe.

Projekt je kulminirao uspostavljanjem Europske kulturne rute koju je potvrdilo Vijeće Europe u travnju 2014. godine, posvećene ovoj neprikladnoj i neugodnoj baštini.

ATRIUM PLUS želi kapitalizirati postignuća ATRIUM rute istražujući nove načine etičkog i odgovornog pripovjedanja i turističkih iskustava usmjerenih mlađim generacijama.

Kako bi kulturna ruta ATRIUM postala kulturno-turistička atrakcija za učenike, tijekom trajanja projekta provedene su sljedeće tri prekogranične aktivnosti:

- 1) tečaj za dionike;
- 2) program studijskih posjeta koji uključuje škole smještene u gradovima u kojima se provodi projekt ATRIUM PLUS;
- 3) zajednička informacijska strategija brendiranja za turiste

Testiranje obrazovnih itinerera koji su usredotočeni na tu posebnu i neugodnu baštinu, kao relevantnu komponentu 20. stoljeća, je novo i originalno.

ATRIUM PLUS je projekt koji traje 18 mjeseci, a financiran je iz Programa prekogranične suradnje INTERREG V-A Italija – Hrvatska 2014.-2020.

#### Uključeni partneri su:

##### ITALIA

- Grad Forlì – Nositelj projekta
- Grad Bari
- Grad Ferrara

##### HRVATSKA

- Grad Labin
- Sveučilište u Zadru

ATRIUM PLUS se financira iz Programa prekogranične suradnje INTERREG V-A Italija – Hrvatska 2014.-2020., koji omogućuje regionalnim i lokalnim dionicima iz dvije zemlje razmjenu znanja i iskustava, razvoj i provedbu pilot aktivnosti, testiranje izvedivosti novih politika, proizvoda i usluga i podržavanje ulaganja.

**Ukupni proračun projekta iznosi 696.770,00 €, a od toga 592.254,50 € iz Europskog fonda za regionalni razvoj.**





# Europska kulturna ruta ATRIUM

[www.atriumroute.eu](http://www.atriumroute.eu)

ATRIUM – “Arhitektura totalitarnih režima XX. stoljeća u gospodarenju urbanim razvojem” je kulturna ruta certificirana od strane Vijeća Europe koja istražuje i produbljuje određena gledišta povijesti XX. stoljeća, promatrajući osjetljive i traumatične događaje koji su obilježili to razdoblje kroz prizmu arhitekture i urbanih krajolika.

Tragovi “lijevih” i “desnih” ideologija i diktatorskih režima 20. stoljeća još uvijek su prisutni i lako se mogu vidjeti u europskim gradovima. Građani su do sada općenito reagirali na ovo nasljeđe uklonjanjem njegovog simboličkog i povijesnog značaja.

S druge strane, ATRIUM želi istražiti ovo značenje kroz analizu koja se temelji na konceptu “disonance”: osim što su zanimljive sa stilske točke gledišta, te građevine se promatraju kao objekti koji postaju polazište za poticanje kritičkog razmišljanja o samom režimu koji ih je i sagradio.

Sukladno smjernicama Vijeća Europe, ATRIUM razvija i jača turistički potencijal ove zajedničke kulturne teme od europske važnosti.

**ATRIUM je kulturna ruta certificirana od strane Vijeća Europe koja istražuje i produbljuje određena gledišta povijesti XX. stoljeća.**

ATRIUM rutom upravlja transnacionalna udruga ATRIUM koja promiče sljedeće aktivnosti:

- jačanje suradnje u istraživanju i razvoju;
- jačanje sjećanja i povijesti europske arhitektonske baštine povezane s totalitarnim i diktatorskim režimima 20. stoljeća;
- promicanje edukacijskih razmjena i posjeta;
- istraživanje suvremenih kulturnih i umjetničkih izričaja o temama rute;
- razvoj održivog kulturnog turizma.

Aktivnosti rute usmjerene su na promicanje demokratskih vrijednosti i temelje se na jasnom odbacivanju bilo kojeg oblika apologije autoritarnih, diktatorskih ili totalitarnih režima, kako je utvrđeno statutom Udruge.

Stoga ATRIUM ruta može postati relevantan kontekst u kojem se promiču edukativni školski izleti kako bi se mladi pretvorili u informirane i odgovorne turiste i građane.



Brošura Atrium kulturne rute Vijeća Europe



Generalna skupština i Upravni odbor u Dimitrovgradu, Bugarska (2014)

Izložba “ATRIUM Totally Lost” u Luxemburgu (2014)





# ATRIUM PLUS metodologija



Trenutak obuke

Putokaz za dizajn turističko - kulturnog proizvoda ATRIUM PLUS stavljen je u praksu.

Obrazovni pristup dizajniranju kulturno turističkih proizvoda ATRIUM PLUS, usredotočen na ovu posebnu i neugodnu baštinu, kao ostavštinu 20. stoljeća, nov je i originalan. Primijenjena metodologija temelji se na:

- znanstvenom pristupu, uz sudjelovanje Sveučilišta u Zadru, Znanstvenog odbora ATRIUM rute i Centra za napredne studije u turizmu (CAST) Sveučilišta u Bologni;
- participativnom pristupu, uz sudjelovanje dionika, a to su: kreatori politika, istraživači, nastavnici, učenici, turistički vodiči, građani spremni surađivati u dizajnu brenda proizvoda i itinerera.

U tom smislu, ATRIUM Plus primijenio je prilagođeni metodološki pristup koji ima za cilj prikupljanje svih informacija za realizaciju kulturnog turističkog proizvoda kojim bi se disonantna baština 20. stoljeća mogla pretočiti u kulturno turističku atrakciju.

Da bi se postigao tako ambiciozan cilj, suočilo se s nekoliko izazova. Prvi izazov bio je pristupiti ovoj kulturnoj baštini na informiran i etički način, slijedeći načela ATRIUM rute ([www.atriumroute.eu](http://www.atriumroute.eu)).

Implementirane su prilagođene smjernice od 7 koraka, dizajnirane uz znanstvenu podršku CAST-a:

**Faza 1:** Pripreme aktivnosti za realizaciju turističkog itinerara Atrium Plus na svakom značajnom području, uključujući identifikaciju ciljnih zgrada u gradovima partnerima za integriranje u arhivu ATRIUM rute;

**Faza 2:** Procjena aspekata slobodnog vremena i učenja u školskim putovanjima prema prethodnim iskustvima učenika kao i osnovnim znanjima učenika o totalitarnim režimima 20. stoljeća pomoću ad-hoc upitnika;

**Faza 3:** Atrium obuka: kako se nositi s disonantnom baštinom;

**Faza 4:** Zajedničko oblikovanje itinerera Atriuma;

**Faza 5:** Mapiranje aktualnog školskog turizma koji se nudi u Italiji i Hrvatskoj;

**Faza 6:** Ispitivanje Atrium itinerera na partnerskim područjima ("kod kuće");

**Faza 7:** Organizacija, realizacija i evaluacija studijskih posjeta Atrium Plus. Na kraju školske posjete planira se provesti upitnik za procjenu aspekata slobodnog vremena i učenja, kao i stečeno znanje o Atrium Plus temama kako bi se procijenila dodana vrijednost ili slabosti proizvoda Atrium Plus.

Ova metodologija aktivno je uključila sve dionike, a to su: kreatori politika, istraživači, nastavnici, učenici, vodiči, građani koji su voljni surađivati u dizajnu brenda proizvoda i itinerera.

# ATRIUM PLUS arhitektonsko istraživanje

ATRIUM PLUS bavi se arhitekturama, spomenicima i urbanim područjima planiranim i izgrađenim u razdoblju fašističkog režima i komunističkog sustava. Ta disonantna i neugodna baština prenosi sjećanja na tragično razdoblje u europskoj povijesti.

Pregledano je 45 lokaliteta arhitektonske baštine, a njihovi podaci o znanstvenim, estetskim, povijesnim i umjetničkim vrijednostima, stupnju prezentacije, statusu zaštite, između ostalog, zabilježeni su u arhivi ATRIUM rute.

Svi su podaci korišteni za izradu plana ruta i oblikovanje načina njihovog pripovijedanja temeljenog na ključu disonance koji tumače i na raspolaganju su za daljnji razvoj.



Labin - Šoht



Zadar - Pellicettijeve kuće

Pregledano je 45 lokaliteta arhitektonske baštine i njihovi podaci o znanstvenim, estetskim, povijesnim i umjetničkim vrijednostima, te stupnju prezentacije

## Tečaj obuke

Trening za multi-skalarni pristup. Transnacionalni turistički proizvod ne može lako jamčiti zajednički i homogen pristup posjetiteljima, posebno učenicima, te disonantnoj kulturnoj baštini. Stoga su Atrium PLUS partneri i CAST predstavili međunarodni trening namijenjen profesionalnim vodičima, edukatorima i građanima koji su voljni surađivati, usredotočujući se na to kako komunicirati i iskoristiti potencijale ove specifične baštine, nadograđujući se na takozvana iskustva „gradskih šetnica“ nastalih u sklopu FARO Konvencije Vijeća Europe.

Program obuke, nazvan „Kako se nositi s disonantnom baštinom“, temeljio se na interakciji i razmjeni mišljenja s kreatorima politika, turističkim operaterima, istraživačima, nastavnicima i stanovnicima. Primijenjena je interdisciplinarna metodologija - takozvana „ATRIUM metodologija“ - u skladu s tako ambicioznim projektom.

Program obuke bio je osmišljen oko tri različite aktivnosti učenja, koje su se presijecale na tri različite razine prenosa znanja:

- Predavanja o odabranim temama od strane akademskih stručnjaka i praktičara kako bi se prešlo s teorijskih rasprava na studijske primjere.
- Predavanja na odabrane teme obogaćena su osobnim narativima praktičara kako bi naučili iz vlastitog razmišljanja o prethodnim i trenutnim iskustvima bavljenja disonantnom baštinom;
- Iza svakog predavanja bilo je predviđeno vrijeme za pitanja i odgovore



Tečaj obuke u Labinu

**Kao rezultat obuke izrađen je priručnik alata koji osigurava diseminaciju „ATRIUM metodologije“.**



## Multi-skalarni pristup

Tečaj obuke u Forliju



organiziran kako bi sudionici mogli reagirati na predavanja kao i poticati raspravu i razmjenu mišljenja među svim sazvanim sudionicima.

Predavanja su imala i multi-skalarni pristup, predstavljajući opći okvir Proširenog djelomičnog sporazuma Vijeća Europe ili Faro Okvirne konvencije o vrijednosti kulturne baštine za društvo.

Kao rezultat obuke, izrađen je priručnik alata koji bi osigurao širenje „ATRIUM metodologije“, između ostalog i među članovima ATRIUM rute. Alat je dostupan na web stranici programa [www.italy-croatia.eu](http://www.italy-croatia.eu)



Lokalno testiranje u Forliju

10

11



# Aktivnosti učenika



Lokalno testiranje u Ferrari

Jedan od izazova s kojim se ATRIUM Plus suočio bio je oblikovanje itinerera s aktivnim sudjelovanjem učenika, pomoću ad-hoc mehanizma zajedničkog učenja. Polazeći od arhitektonskog istraživanja, učenici, nastavnici i mentori odabrali su arhitekture, spomenike, urbana područja koja predstavljaju izravan utjecaj fašističkog režima i komunističkog sustava na urbane krajolike.

Zgrade, mjesta i njihova povijest vezana na činjenice kako su ih režimi koristili za postizanje konsenzusa bili su osnova za oblikovanje pripovijesti o ATRIUM PLUS itinererima. Interaktivne radionice korištene su kako bi učenici bolje razumjeli pojam disonance, te kako bi razumijevanje istog upotrijebili u osmišljavanju itinerera.



Lokalno testiranje u Ferrari

Lokalno testiranje u Forli



Lokalno testiranje u Forliju

Zahvaljujući procesu obuke i učenja, učenici su aktivno pridonijeli prepoznavanju kakav bi itinerer trebao biti kako bi bio privlačan drugim školarcima, na primjer, predlažući upotrebu audio zapisa, slika, pripovijedanja kratkih priča kako bi se povećala praktična i iskustvena dimenzija posjete.

Praktične radionice koje su osmislili stručnjaci također su osmišljene i izvedene u svrhu promicanja promišljanja i kritičke analize učenika o lekciji naučenoj tijekom itinerera ATRIUM PLUS.

Studenti su sudjelovali u procesu obuke koji se sastojao od sljedećih koraka:

- Obuka o povijesti nedemokratskih režima 20. stoljeća;
- Radionica o kulturnom dizajnu, pružajući studentima one multidisciplinarnе vještine potrebne za osmišljavanje inovativnog turističkog kulturnog proizvoda;
- Analiza i istraživanje na licu mjesta / istraživanje arhiva koje provode studenti, upoznavajući pritom arhitektonsko naslijeđe

ATRIUM-a i njegovu prošlu i sadašnju funkciju.

Zahvaljujući ovim aktivnostima, učenici su razradili prikupljene materijale, osmislili i napisali dokument koji govori o povijesti, na kreativan i višeslojan način, ilustrirajući tako svojim vršnjacima ATRIUM arhitektonsko naslijeđe. Konačno, u skladu s vršnjačkim pristupom, učenici su organizirali lokalni test rute za ostale školarce. Povratne informacije upotrijebljene su za precizno prilagođavanje završnih ruta ATRIUM PLUS-a.

# Testiranje studijskih posjeta Atrium Plus

Kao posljednji korak provedene su studijske posjete radi testiranja novog kulturno-turističkog proizvoda ATRIUM PLUS. Svaki je grad partner gostio školu koja je došla iz drugog grada partnera, s ambicijom da isprobaju itinerer skupa sa učenicima i stručnjacima koji su pridonijeli njegovom osmišljavanju.

Realizirano je sljedećih 5 studijskih posjeta:

1. Bari itinerar („Ekspanzija i fašistička propaganda o Mare Nostrumu“) za učenike iz Forlija.
2. Studenti iz Zadra testirali su itinerar „Od Srednjeg vijeka do Racionalizma, dvadesetog stoljeća unutar 1 km i 4 godine“, organiziranog od strane Ferrare.
3. Studenti iz Ferrare imali su priliku upoznati dvostruko iskustvo fašističkog režima i komunističkog sistema u Zadru.
4. Učenici iz Labina su imali priliku testirati turističko-kulturni proizvod Avenija konsenzusa u Forliju, dokaz kako se propaganda režima, u cilju postizanja

konsenzusa među mladima i građanima, reflektirala na zgradama i u urbanističkom planiranju.

5. Turističko-kulturni proizvod kojeg je osmislilo Grad Labin, fokusiran na dvostruko iskustvo fašističkog režima i komunističkog sistema u gradu, testirali su studenti iz Barija koji su sudjelovali u tri radionice: „Fašistička propaganda u crtičima“ u kojoj su Walt Disney crtani filmovi poslužili kao osnova za promišljanje o propagandnim strategijama unutar fašističkih i nacionalsocijalističkih režima; „Jelovnik rudara“ o prehrambenim navikama rudara u prošlosti i „ Lokalna ATRIUM ruta iz ptičje perspektive “ kombinirajući modernu tehnologiju (drona) s umjetničkim vještinama.



Viaggio d'istruzione pilota a Ferrara



# Razumjeti povijest 20. stoljeća



Pilot studijski posjet u Zadru

“Svaki je grad partner bio domaćin škole koja dolazi iz drugog grada partnera.”



# ATRIUM GO!



Pilot studijski posjet u Forliju

ATRIUM GO! je ... brand edukacijskih školskih izleta za učenike srednjih škola, osmišljen u sklopu projekta ATRIUM PLUS, s ciljem povećanja turističke ponude ATRIUM RUTE.

Uvjereni u činjenicu da sada više nego ikad, mlade generacije moraju biti svjesne onoga što se dogodilo u našoj nedavnoj prošlosti, uključujući i tragedije koje su obilježile ono razdoblje, ATRIUM Plus doprinosi preobrazbi učenika u odgovorne građane koji pažljivo donose odluke.

U tom okviru, ATRIUM GO! brand promovira 5 ATRIUM PLUS itinerera. Oni prikazuju arhitekture nedemokratskih režima dvadesetog stoljeća u njihovom izvornom političkom kontekstu, proširujući analizu na njihovo značenje u današnje vrijeme. Upravo se kroz taj proces, disonanca pojavljuje kao prijelom između njihovog izvornog značenja i aktualnih demokratskih vrijednosti.

ATRIUM GO! je razvijen u suradnji s istraživačima, učenicima i nastavnicima, uz



Pilot studijski posjet u Bariju

participativni pristup. Obilasci namjeravaju ponuditi novo razrađen pristup kako bi se rasvijetlili događaji "pripovijedani" od strane tih građevina te kako bi se rasvijetlila dramatična rasprostranjenost ideologija koje su dovele do njihove izgradnje. ATRIUM GO! namjerava pretvoriti disonancu arhitekture totalitarnih režima i težinu povijesti u priliku za podizanje svijesti učenika, dajući tim budućim građanima nove ključeve za razumijevanje povijesti dvadesetog stoljeća.

S promotivnog stajališta, mini web stranica ATRIUM GO! brenda dostupna je na web stranici Atrium route sa svim informacijama o karakteristikama itinerera te sa svim kontaktima.

Tiskane su mape s pet letaka koji opisuju svaki itinerar, kao i pet razglednica itinerera s ciljem promoviranja ATRIUM GO! itinerera unutar škola i tour-operatora.



ATRIUM GO! konceptualna ploča



Lokalno testiranje u Labinu





Pilot studijski posjet u Bariju

# 18

**Sada više nego ikad,  
mlade generacije  
moraju biti svjesne  
onoga što se  
dogodilo u našoj  
nedavnoj prošlosti.**

## **Zasluge:**

### **Fotografije:**

ATRIUM arhiva, ATRIUM arhiva - Fotografije Luca Massari

ATRIUM Plus arhiva, Fotografije, Marin Gospić, Nicola Amato, Sandro Lendlerr





COMUNE DI BARI



Grad Labin



COMUNE DI FERRARA  
Città Patrimonio dell'Umanità



COMUNE DI FORLÌ



## ATRIUM PLUS

Grad Forlì

Upravni odjel za europske projekte i međunarodne odnose

tel. +39 0543 712919/3

peri@comune.forli.fc.it

Grad Labin,

Titov trg 11, 52220 Labin, Hrvatska

Upravni odjel za gospodarstvo i EU projekte

tel. +385 52 866 817

ured.grada@labin.hr